

leen. Afgedacht van de vraag of het een wijze zet is om een door de voorstanders zelf als zodanig aangeduide „proletarische massa“ medezeggenschap te gaan verleenen over hetgeen bezit van een ander is, en dat in een zoo uiterst moeilijke situatie voor land en volk als wij thans beleven, waarbij alle geëxperimenteerde op dit gebied levensgevaarlijk is, is er maar één weg voor den verproletariseerden arbeider, waarop hij zonder schade voor zich en anderen kan geraken uit dezen deplorabelen toestand, en dat is zijn arbeid weer beginnen te gaan zien als een opdracht, waartoe hij door God geroepen is, en waarin hij mag bezig zijn. Wij kunnen het eenvoudig ook zóó zeggen, want in dit eenvoudige antwoord ligt dan meteen de volle waarheid besloten, de redding voor den verproletariseerden arbeider ligt in den wederkeer tot God en tot de gehoorzaamheid aan Zijn Woord.

Wij achten de sociale paragraaf stellig niet minder belangrijk dan de talrijke strijders voor arbeidersbelangen in de kringen der arbeidersorganisaties. Deze paragraaf krijgt evenwel in onzen tijd een uitbreiding, die haar m.i. volgens de Schrift niet toekomt, nu men begonnen is den door God in Zijn Wet aangewezen verantwoordelijke beheerder over de scheppingsgoederen van zijn plaats te verdringen en naast hem de arbeiders, die hij in zijn dienst heeft, medezeggenschap te gaan verleenen over zijn bezit. Men doet dat dan op grond van de constructie van de onderneming als gemeenschap, die een gedachte-thing is. Wij weten wel, dat men zich voor dien term: de onderneming als gemeenschap, met goed recht o.a. ook kan beroepen op ds J. C. Sikkel. Reeds in zijn „Vakorganisatie naar Christelijke beginselen“ (uitgave Hoveker & Wormser, Amsterdam, 1903) verdedigde hij in stelling 38, de in de toelichting op deze stellingen nader ontwikkelde gedachte: Het bedrijf in gemeenschap is het ideaal van de ware bedrijfsorganisatie. Nu moet men wel bedenken, dat ds Sikkel zulks deed in afkeer van de vakorganisaties die geen vakorganisaties, maar arbeiders-strijdorganisaties waren volgens hem. Hij poneerde dan ook gelijktijdig de stelling, dat de Patroons (hij noemde dit nadrukkelijk „een schoonen naam“, blz. 11) van Godswegen geroepen waren om de tegenwoordige vakorganisatie te ontraden en te weerstaan, omdat zij geen lijdelijke houding mochten aannemen „waar ze met pretentie van Vakorganisatie optreedt, om zich van de macht in Bedrijf- en Vak meester te maken.“ (Blz. 25). Hij drukte zich te dien aanzien zelfs zeer scherp uit: „In de bestaanswijze, in het wezen der zoogenaamde Vakorganisaties, die geen Vak kennen en geen Bedrijf, maar slechts de Arbeid en de Arbeiders, en in het totaal der Arbeiders alleen macht en recht, dáár zit de wereldwijn in, die er noodzakelijk uit groeien moet.“ (Blz. 19). Hij zag het bedrijf als „het eigenlijke organisme, waarin de gemeenschappelijke arbeid leeft en waarin de menschen in hun arbeidstaak leven.“ (Blz. 30). Toch was het reeds in zijn tijd, doch zeker in den onzen, zaak uiterste voorzichtigheid te betrachten ten aanzien van den term „gemeenschap“, en dit in betrekking tot de verhouding onder de werkers in de ondernemingen. Wij kennen en erkennen de onderscheiden betekenissen van het woord gemeenschap en dat de term „volks-gemeenschap“ b.v. een wezenlijk geheel ardere is dan b.v. „gemeenschap der heiligen“. Zoo kan er ook gesproken worden van een zekere „ondernemings-gemeenschap“. De vraag is evenwel: wat verstaan wij onder die gemeenschap en hoe ver reikt het gemeenschappelijke? Wanneer men door dat woord wil uitdrukken, dat menschen, die samen in een zaak werken, als patroon en arbeider, door dat werk verbonden zijn en zich ook verbonden moeten weten, dus niet elkander moeten gaan tegenstreven, dan ontmoet dit woord bij ons geen bezwaar doch wel instemming. Maar wij moeten ons bewust zijn en blijven, dat de draagwijdte van zulk een gemeenschap een zeer beperkte is. De tegenstellingen tusschen den socialist en den communist enerzijds en den zich aan de Schrift onderwerpenden Christen anderzijds zijn o.i. te diep en te fundamenteel, ook wat betreft de beschouwing en waardeering van den arbeid, dan dat de term „gemeenschap“ hier een die beide groepen omvattende, inderdaad waardevolle, collectieve betekenis zou kunnen hebben. Helaas! Wij hebben thans in de ondernemingen b.v. een Bedrijfsunie-gemeenschap, omvattende de leden van C.N.V., K.A.P. en N.V.V. en een daartegenover staande E.V.C. gemeenschap, onder de arbeiders. Ik vernam zelfs van een ondernemer, die met twee afvaardigingen onder zijn personeel, de ééne van de Bedrijfsunie en de andere van de E.V.C. afzonderlijk moest onderhandelen. Dit teekent de situatie. Wat komt er zoo nog van de onderneming als gemeenschap terecht? Ieder, die de praktijk in dezen kent, zal moeten toegeven, dat juist door de fundamentele tegenstellingen, tusschen hen die op revolutionair standpunt staan en hen, die dit niet doen, tusschen hen, die God als Wetgever erkennen en hen, die zichzelf autonoom achten, de ware gemeenschap ook in de onderneming veelszins ontbreekt. Men leidt hieruit niet af, dat wij niet doordrongen zouden zijn van het groote belang eener zoo hecht mogelijke samenwerking in de onderneming. Wij behooren niet tot hen, die alle banden van zich werpen, wij kennen en erkennen onzen naaste, ook in de onderneming.

Maar dat uit het feit van het bestaan van deze on-

dernemingsgemeenschap nu zou voortvloeien, dat de arbeider in deze gemeenschap recht zou hebben op medezeggenschap tegenover zijn patroon, achten wij onbewezen niet alleen, doch ook een inbreuk maken op den door God zelf gelegden band tusschen het goed en zijn verantwoordelijke bezitter of rentmeester.

Want het moge waar zijn, dat in de onderneming, die in werking is, ook een organisme werkzaam is, waarbij de samenwerkende personen als leden in het lichaam aan het hoofd ondergeschikt zijn, en in dezen niet alleen plichten, maar ook rechten hebben, de principiele fout, welke o.i. gelegen is in het stellen van den eisch van economische medezeggenschap voor den arbeider is deze, dat veelzins de onderneming wordt gezien als een coöperatie van gelijke krachten met gelijke rechten, de krachten van kapitaal en arbeid, terwijl wij daartegenover als onze overtuigingsplaatsen, dat in de onderneming werkzaam is (hetgeen iets geheel anders is, dan dat dit de onderneming zelf zou zijn) een gemeenschap in arbeid van ongelijke krachten, van personen met ongelijke positie, met ongelijke opdracht en taak, waartoe zij door God zijn geroepen als heer en knecht, in ongelijke verhoudingen en met ongelijke rechten en plichten. Want ook hier geldt, wat Gustave Thibon in zijn zeer lezenswaardige studie vol van scherpsinnige aphorismen, uitgegeven onder den titel: „Diagnostics“ (Essai de Physiologie sociale), uitgave Librairie de Médicis, Paris, 1945) opmerkt op blz. 37 in zijn afwijzing van de Fransche revolutie, en haar gevolgen voor het leven van Frankrijk: „la fraternité n'a pas ici-bas de pire ennemi que l'égalité“ (de broederschap heeft hier beneden geen erger vijand dan de gelijkheid).

De Schrift gaat ons voor om als beeld van gemeenschap, van organisme, het menschelek lichaam te noemen (1 Cor. 12). Wanneer wij haar daarin volgen, dan vervult zorg ons hart, wanneer wij zien, dat armen en beenen niet langer tevreden zijn met hun eigen functie, maar ook iets van de taak van de hersenen, of wellicht nog scherper uitgedrukt, van hoofd en hart, mede willen gaan uitoefenen. Dat moet uitloopen op ontbinding juist van het lichaam, van de gemeenschap.

P. GROEN.

Rectificatie. Aan 't eind van deze artikelenreeks gekomen, attendeeren we nog op een kleine onjuistheid in één der artikelen, nl. het 30e. Op blz. 370 van den vorigen jaargang, regel 42 van boven, leze men: „Dat komt niet daardoor, dat in die kleine onderneming geen gemeenschap is, doorgaans is daar het gemeenschappelijke in het werk het sterkst ontwikkeld“.

Mr K. Groen krijgt een standje van Prof. Mr A. M. Donner

Mr K. Groen schreef in Ned. Gedachten, 5en Jaargang, No. 8, een artikel over de taak van de overheid ten opzichte van de Zondagsrust, waaruit we het volgende citeeren.

„Naar art. V van haar program van beginselen belijdt de A.R.P., dat de Overheid regeert bij de gratie Gods, en hierna hare regeeringsmacht ontleende..... ter vrijlating van den dag des Heeren, en alzoo mede in 's volks belang zelve zooveel doenlijk in al haar vertakkingen op dien dag behoort te rusten..... en zoo bijzonderlijk in haar arbeidswetgeving als in haar concessieën geheelen of gedeeltelijken stilstand van zake voor dien dag heeft te bedingen.“ — De Overheid ontleent haar gezag enkel en alleen aan God..... Daarom heeft de Overheid een taak in de handhaving van Zijn dag, dien Hij Zich zelve toewijde: Maar voorop gaat de plicht der Overheid des Heeren dag te heiligen..... Maar wel kan de Overheid de voorwaarden voor de mogelijkheid van Zondagsheiliging scheppen, door handhaving der Zondagsrust..... Haar Zondagsheiliging bestaat evenwel, althans hoofdzakelijk, in handhaving der Zondagsrust“.

Tot zoover enkele grepen uit het artikel dat zich richtte tegen het beleid van de Regeering inzake Zondagsarbeid.

Maar en nu komt het: Ned. Gedachten is volgens de redactie een blad waar iedereen iets naar voren kan brengen, zonder dat de Partij de verantwoordelijkheid voor het geschrevene op zich neemt, dus verscheen van de hand van Prof. Mr A. M. Donner een artikel waar Mr Groen met een gehandschoende hand een draai om de ooren kreeg, omdat z'n artikel niet deugde.

Mr Groen liet in z'n artikel uitkomen, dat de Overheid niet moet zien naar: wat wil het volk op Zondag; maar: wat eischt God van mij als overheid. Mr Donner neemt hier stelling tegen in Ned. Gedachten, No. 10, 5en Jaargang, en zegt o.a. „In een godsdienstig vrijwel homogeen staat, kan het reeds zonder meer in de overheidstaak tot handhaving van de rechtsorde en de goede zede besloten liggen, dat men ook de inachtneming van de Zondagsrust in vergaande mate afdwingt; in een staat waar er meer godsdienstig verschil is, waar een belangrijk deel der bevolking aan het Evangelie is onzonken en waar Gods Wet niet meer algemeen in de conscientien aanspreekt, komen de zaken weer anders te liggen..... De Overheid heeft niet de taak naar haar andere taken ook Gods Wet als zodanig te handhaven. Zij heeft dat slechts zijdelings te doen voor zover dat in het kader van de

uitvoering van haar „andere“ taken aan de orde komt. Gods Wet handhaven zonder meer kan de Overheid niet, omdat deze zich in de eerste plaats tot het innerlijk richt..... Hier staan niet twee alternatieven naast elkaar: Zondagsrust of Zondagsontheiliging..... Voor grote groepen, die de aldus opgelegde rust niet meer begrijpen en die aan de Zondag als de dag des Heeren vrijwel of geheel zijn onzonken, maakt men die dag daarmede tot een dag van ledigheid en de ervaring leert ook hier, dat ledigheid des duivels oorkussen is“. Zoo gaat deze Prof., die de 37 Art. der N.G.B. onderschrijft, nog door.

Z'n relaas komt dus hierop neer, dat de mensch vrij is en vrij moet blijven om den Zondag te gebruiken naar z'n eigen wil. Ja, de overheid heeft volgens Mr Donner de taak hem de gelegenheid te geven. En de gronden van dit alles? De Practijk. Als Mr Donner kinderen heeft en hij verbiedt ze om in den tuin van den buurman te loopen, en ze doen het dan toch, dan zegt Mr Donner: oeh laat ze maar gaan, het moet zeker zoo zijn.

Het door Mr Donner naar voren gebrachte standpunt is maar niet een persoonlijke meening, maar deze meening wint hoe langer hoe meer veld.

Daarom wil men Art. 5 ook veranderen.

Voor allen die van de A.R. Partij lid zijn is dit voorval een waarschuwing te meer om toe te zien en de oogen open te houden.

Zwijndrecht.

ANTH. ZIJDERVELD.

P.S. De gespatieerde woorden waren in Ned. Gedachten vet gedrukt.

GEZINSLEVEN

Aangaande mij en mijn huis

Deze woorden zullen in uw hart zijn.
Deut. 6 : 6.

Het is een heilige taak der ouders, dat ze altijd en overal, waar ze hun kinderen bij zich hebben, tot hen en met hen zullen spreken de woorden van Gods Verbond: van Zijn trouw, van Zijn grootheid, van Zijn genade; van Zijn rijke beloften, van Zijn geboden, die niet zwaar zijn, en in het volbrengen waarvan groote loon is; ook van Zijn heiligen toorn, over Zijn kinderen, die Zijn wet verlaten.

Niet een taak, die de ouders zich nu en dan eens herinneren, op welk oogenblik ze tot het kind een toepasselijk woord spreken, terwijl ze gedurende het grootste gedeelte van den dag, niets anders en niets meer voor hun kinderen zijn, dan een ongeloofige Vader en Moeder.

De Heere geeft hun geen oogenblik vacantie van deze opdracht. Lees nog maar eens weer Deut. 6 : 7.

Net zoo min als een Christen-onderwijzer zijn Christelijk onderwijs mag noch kan beperken, tot het uurtje, dat op zijn lesrooster is uitgetrokken voor Bijbelsche- of Kerkgeschiedenis, met inbegrip van het gemeenschappelijk gebed: al zijn onderwijs, geheel zijn optreden moet zijn een inleiden van het kind in de heilgeheimen des Heeren —

net zoo min mag een Christenouder het onderwijs van zijn kinderen in het Verbond des Heeren beperken tot een enkel woord, op een oogenblik dat hem geschikt voorkomt. Evenmin te pas en te onpas, maar steeds door.

Gods Woord is geen flikkerlicht, maar schijnt altijd; gelijk een lamp, die regelmatig, onafgebroken haar licht uitstraalt; gelijk de zon den ganschen dag door alles zet in het volle licht.

Zoo ook de Ouders. Waar zij zijn met hun kinderen, daar moeten deze zijn in het licht; altijd onder het beslag van het Woord Gods, dat heerschappij voert over het gansche leven, dat vreugde en troost en kracht schenkt onder alle omstandigheden; daar moeten zij zich weten in de gemeenschap des Heeren, die in Zijn Woord Zich openbaart.

Hoe dit alles kan?

Dat zegt Mozes ons in het 6e vers: „Deze woorden zullen in uw hart zijn“.

Alleen als van de Ouders gezegd kan worden, dat de woorden des Heeren in hun hart zijn, zullen ze in staat zijn daarvan te spreken tot hun kinderen; zooals Hij dat van hen eischt, zullen ze het ook doen.

Die woorden moeten daartoe in het hart der Ouders zijn.

Dat houdt in de eerste plaats in, dat ze de woorden des Heeren kennen. Hoe zullen zij ze anders aan hun kinderen kunnen inscherpen. Tegenwoordig worden druk de eischen besproken, waaraan de verloofden hebben te voldoen, voor ze in staat geacht kunnen worden, een goed huwelijk aan te gaan.

Maar een eerste eisch is, dat ze onderlegd zijn in de zaken van het Koninkrijk der hemelen, van het Verbond Gods. Hoe zullen ze anders ooit in staat zijn, niet alleen om op de vraag, hun gesteld, zoo vaak ze een kind laten doopen: „Of gij niet belooft en u voorneemt, dit kind, als het tot zijn verstand zal gekomen zijn, waarvan gij vader zijt, in de voorzeide leer naar uw vermogen te onderwijzen, of te doen onderwijzen“ — met „ja“ te antwoorden, maar ook om die belofte na te komen!

En één der oorzaken, waardoor er ook in eigen